

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 745

מסכת פסחים ע"ג - ע"ט ♦ תרומות ה', א' - ה', ו'

בס"ד, כ"ו באלול תשע"ג

השבוע בגליון

- ♦ לאפות מצות ולחם בתנור אחד!
- ♦ מדוע משתמשים בתנורים עם שני תאים?
- ♦ מאכלים 'כחושים'
- ♦ ציץ הזהב של הכהן הגדול

- ♦ מה הקשר בין כלי זכוכית ללב?
- ♦ כלי זכוכית אינם בולעים
- ♦ מדוע נחלקו אמוראים בדבר שניתן לבדוק?
- ♦ העליון גובר או התחתון

דבר העורך

החזנים כבר מצחצחים את גרוניתיהם. מי ב... ומי ב... מי יודע.

בימים אלו היה הצדיק רבי לוי יצחק מברדיצ'וב תר אחר סנגוריה לעם ישראל, ומימיו ועד ימינו השתמרו צרור מעשיות ועובדות על יהודים נפלאים, שסיפורם עבר מדור לדור בזכות רבי לוי יצחק.

לו היה רבי לוי יצחק מברדיצ'וב חי בימינו, זומה כי לא היה פוסח על המעשים הבאים תוצאה מובהקת של הדף היומי אשר מחולל מהפכה כבירה בקרב קהילות רבות.

נשמה של יהודי

סיפור מעניין ומרגש על יהודי לומד דף היומי, שמענו מהרה"ג ר' אמנון בן דוד שליט"א, מחשובי האברכים בבני ברק.

בעיר צפת מתקיים שיעור הדף היומי בשעה עשר בלילה. אחד המשתתפים בשיעור עמל קשה מאד לפרנסתו, עבודת כפיים מפרכת ומאמצת, ובהגיעו אל השיעור חזור מרץ הוא מתיישב אל כסאו, פותח בהתרגשות את הגמרא הקדושה ו...נרדם.

התופעה חזרה על עצמה תקופה די ארוכה, עד שאחד מידידיו דיבר עמו והמליץ לו לנסות לתור אחר שיעור דף היומי בשעה מוקדמת יותר, שיעור בו ישתתף אקטיבית.

הוא נענה להמלצת ידידו, נפרד מחבריו לשיעור הדף היומי בערב, והחל ללמוד דף היומי בצהרים. בעיצומו של יום הגוף עוד לא כורע לחלוטין תחת הנטל, ועצם הידיעה שעוד עבודה רבה לפניו, אינה מניחה לו לעצום עיניים.

דף עז/ב שאני לב דשיע

מה הקשר בין כלי זכוכית ללב?

אחת השאלות בענייני הגעלת כלים, היא הגעלת כלי זכוכית. כידוע, כלי שבלוע בדפנותיו טעם של מאכל אסור, אין להשתמש בו מפני שטעם זה יחזור ויפלט אל התבשיל שבתוכו. לשם כך יש להגעיל את הכלי ולהפליט ממנו את טעם האיסור הבלוע בו. דינם של כלי זכוכית לא נתפרש בחז"ל, ושתי שאלות בדבר: האם בולעים המה? ואם כן, האם יש להם תקנה בהגעלה? בנושא זה קיימת מחלוקת גדולה המורכבת משלש דעות.

ראשונים רבים סבורים, שכלי זכוכית בולעים מטעם התבשיל המתבשל בהם, ולפיכך, אם בישלו בהם מאכל אסור הרי הם טעונים הגעלה ויש מהם שביארו, כי דינם ככלי מתכות, כיוון שלעניין טבילה שוו בדיניהם ומשום כך יש להם תקנה בהגעלה (או"ח ח"ב הל' פסחים סי' רנו, דף נ"ח עמוד ב, בשם ר"ש מפליזא, וראשונים נוספים המובאים בספר הגעלת כלים עמוד ש, ועיי"ש שיש שתמהו מה ענין הגעלה לטבילה). הדעה השנייה בראשונים נוקטת, שהחמירו לדמותם לכלי חרס שאין הגעלה מועילה להם, לפי שכלי זכוכית מיוצרים גם הם מן החול (רבינו יחיאל מפאריז הובאה בהגמ"י בדיני הגעלה שבסוף הל' חמץ ומצה ובמרדכי ע"ז פ"ב סי' תקעד ובב"י או"ח סי' תנ"א).

כלי זכוכית אינם בולעים: אולם, רוב הראשונים סוברים, שכלי זכוכית אינם בולעים כלל ועיקר! לדעתם, ניתן להשתמש בכלי זכוכית למאכלים בשריים וחלביים בזה אחר זה, בתנאי שיהיו נקיים, כמובן, משום שלא נבלע בדפנותיהם מאומה מן המאכל המתבשל בהם.

באופן מפתיע, דימו הראשונים את כלי הזכוכית ללב. במה דברים אמורים? כידוע, הלב מכיל עורקי דם. גמרתנו אומרת, כי טרם בישולו יש לקרוע את הלב כדי שייצא הדם שבעורקיו, והיה אם לא קרעו לפני בישולו, "קרעו לאחר בישולו ומותר".

מדוע לא חששו חכמים שהדם שהתבשל עם הלב נבלע בדפנות הלב? אומרת הגמרא: "שאני לב דשיע". כלומר, בשר הלב חלק ביותר וקשה ואינו בולע!

הראב"י (הובא בהגמ"י שם), מראשי המתירים כלי זכוכית בלא הגעלה, מסתייע בגמרא זו ומסיק, כי אף כלי זכוכית אינם בולעים לפי שהם חלקים וקשים יותר מכלי מתכת. (דבריו מצוטטים בראשונים רבים, ראה בהגעלת כלים עמוד ש"ה, ועיין גם שו"ת הרשב"א ח"א סי' רל"ג ור"ן במסכתנו לעיל ל/ב, דף ט/א מדפי הרי"ף).

מקור זה של הראב"י עורר משא ומתן רב. התבואות שמש (סי' מ"ו ס"ק ד') תמה, מניין שניתן לדמות כלים לבשר? יתכן שכלי חלק בולע אף שבשר חלק אינו בולע? זאת ועוד, כאשר נעיין בדברי התוספות בסוגייתנו (ד"ה שאני) נבחין, כי הם מעירים שבשר הלב חלק אמנם, אך חלקלקותו מונעת ממנו לספוג דם בלבד, ברם, שומנים נספגים בו גם נספגים. מכאן, שגם אם נקיש בין הלב לבין כלי הזכוכית, אין לנו כל מקור כי דברים חלקים אינם בולעים שומן!

הלכה למעשה פסק השולחן ערוך (או"ח סי' תנ"א סעיף כ"ו): "כלי זכוכית... ואפילו משתמש בהם בחמין, אין צריכים שום הכשר שאינם בולעים, ובשטיפה בעלמא סגי להו". עם זאת, הרמ"א (שם) כותב: "ויש מחמירין ואומרים דכלי זכוכית אפילו הגעלה לא מהני להו וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלו" [ועיי"ש במשנה ברורה לגבי בדיעבד, וכן איך לנהוג במקום שאין להשיג כוסות לפסח].

צעילוי נשמת

הבחור **ליאור בנימין ורדי** ז"ל
בן יבדלחט"א הר"ר ידידיה שיחי'
נלב"ע ערב ראש השנה תשנ"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **משה אליעזר האוזר** ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ז באלול תשנ"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידו
הר"ר **שלמה האוזר** ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **פראדיל טובא**
וועקסלער ע"ה
ב"ר משה הכהן ענגלאנדער ז"ל
נלב"ע כ"ד באלול תשס"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

דף ע"א חם לתוך צונן וצונן לתוך חם רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר

מדוע נחלקו אמוראים בדבר שניתן לבדוק?

הבה ניטול שני מאכלים, בשר רותח וחמאה קרה, נניחם זה על גבי זה ונחקור: האם כאשר הבשר מונח מעל החמאה הוא מעביר אליה את טעמו, או דווקא להיפך, כאשר הבשר למטה והחמאה מעליו, היא סופגת מטעמו, ואולי, אין זה בכלל משנה מי מונח על גבי מי?

השאלה הזו נראית כלקוחה ממעבדה העוסקת בחקר המזון, אך למעשה עוסקים בה שניים מגדולי האמוראים, רב ושמואל, ואכן הפוסקים לדורותיהם מנסים להבין, מדוע הם נחלקו בעובדות שאפשר להוכיחן במחקר או בטעימה מן המאכל.

העליון גובר או התחתון: תחילה נקדים, כי כאשר שני מאכלים קרים נוגעים זה בזה, אין הם פולטים טעם. ברם, אם אחד מהם רותח, עלול טעמו של האחד לעבור אל זולתו, ובזאת בדיוק נחלקו רב ושמואל, האם "עילאה גבר" או "תתאה גבר". לדעת רב "עילאה גבר", לעולם המאכל העליון גובר על התחתון. ולפיכך, אם העליון רותח - נחשבים שני המאכלים כמי שהתבשלו יחד, אך אם העליון קר, אין אלא לקלף את במקום שבו נגעו זה בזה ודיינו.

שמואל חולק וסובר "תתאה גבר", בדיוק להיפך. המאכל התחתון הוא הקובע. אם הוא חם, נחשבים שני המאכלים כמי שהתבשלו יחד, ואם הוא קר, אין המאכל נאסר, אלא קולף את המקום שנגעו זה בזה ודיו. לכאורה, נחלקו רב ושמואל בהשפעת החוקים הפיזיקליים; מדוע, איפוא, הם לא ערכו בדיקה וטעמו משני המאכלים כדי לדעת מי מהם צודק?

הנודע ביהודה זצ"ל (ש"ת י"ד קמא סי' כ"ח) והפרי מגדים (י"ד סי' צ"א במש"ז ס"ק ז') מתייחסים לשאלה זו ומדבריהם עולה, כי אין מסקנה חד משמעית בנידון, פעמים העליון גובר ופעמים התחתון, והדבר תלוי בנסיבות ובתנאים המשתנים ממקרה למקרה, שהרי בכל מאכל יש מאפיינים שונים, וכגון, ברי לכל, שמעלות החום של מאכל ספוג שמן, עולות בהרבה על חומה של עוגת טורט שהוצאה מן התנור. וכמו כן, מאכל מזונות קפוא שהוצא מן המקפיא, אינו מגיע לדרגת קיפאון של מים.

במה, איפוא, נחלקו רב ושמואל? במקרים בהם אי אפשר לטעום מן המאכל כדי לבדוק אם קיבל טעם, הן מפני שאי אפשר לטעום הימנו, והן מפני שבנסיבות הגלויות לעינינו אין אפשרות לקבוע אם החום גבר על הקור או להיפך. או אז, יש להלך אחר ה"רוב", אחר רוב המקרים ובזאת הם נחלקו. רב סובר, כי ברוב המקרים "עילאה גבר" ושמואל סובר, כי ברוב המקרים "תתאה גבר" (ראה עוד פרי מגדים שם ובצבי לצדיק שם). מתי אין אפשרות לבדוק? למשל, בנידון שלפנינו, בו הונחו מאכלי בשר וחלב זה על זה. יהודי, אינו רשאי לבדוק, כי אם אכן יטעם מן החמאה ויווכח שנטמע בה טעם הבשר, נמצא שעבר על איסור בשר בחלב. יש, איפוא, לאתר נכרי, כדי שיטעם. אם אין נכרי, הולכים אחר ה"רוב".

עדיין לא נחה דעתנו של בעל הערוך השולחן (י"ד סי' צ"א). היתכן, הוא שואל, שיניחו שור הבר רותח על פיסה זעירה של חמאה ונקבע כי "תתאי גבר", שהחמאה הקרה נותרת במריה ומתגברת על שור הבר הרוותח? הרי עינינו רואות שהבשר אינו מושפע במאומה מקרירות החמאה, וזו נמסה ומבעבעת מיד? כמו כן, להיפך, אם ניצוק גלונים של חלב קר על חתיכה קטנה של בשר רותח, נקבע ש"תתאי גבר", שהבשר הרתיח את החלב? כיצד יתכן הדבר?!

מסיק בעל ערוך השולחן: "ויראה לי ברור", שרב ושמואל דיברו במקרה ששני המאכלים זהים בכמותם. או אז הם נחלקו, מי מהם גובר על זולתו. אך וודאי, שבמקרים בהם אחד המאכלים רב וגדול מזולתו, הוא הקובע.

דף ע"ב וריחא לאו מילתא היא

לאפות מצות ולחם בתנור אחד!

מעשה שהיה כך היה.

בעיצומו של חג הפסח, עמלו יהודים לאפות מצות לצורך החג. הם דקדקו בלישת הבצק כדת וכדין, נזהרו לבל תחמיץ העיסה חלילה וחס ולאחר עבודה מאומצת זכו להכניס את המצות לתנור. והנה, הגיח שכן נכרי, ובטרם היה סיפק בידם לברר את רצונו, הכניס לתומו לתוך התנור תבנית עם עיסת בצק חמץ, כדי לאפות לחם יחד עם שכניו... שוד ושבר.

האמנם? האם המצות אסורות באכילה?

השאלה שוגרה אל רבותינו הראשונים, (הובאו במרכזי פסחים סי' תק"ע), שלהכרעתם נתוודע לאחר שנרד לפרטי הנידון.

ובכן, ראשית יש להבהיר, כי במקרה הנדון, לא נגע בצק החמץ במצות, אלא הם נאפו יחד באותו תנור. הנאסרו המצות מפני שנאפו יחד עם חמץ?

כדי לענות על שאלה זו, עלינו לברר היטב את המתחולל בתוך תנור אפיה.

לומדי הדף היומי יודעים כבר מלימודם במסכת חולין, כי "טעם" אסור. למשל, מאכל בשר שבושל בסיר שבושל בו חלב בתוך עשרים וארבע השעות האחרונות ["בין יומי"], בולע את טעם החלב הבלוע בדפנות הכלי ונאסר באכילה. במקרה דנן, אין בדפנות התנור טעם חמץ, שכן טעם החמץ המתבשל בתבנית אינו נבלע בדפנות התנור. הבצק גם אינו נוגע במצות בהן אנו דנים, ולפיכך, אין החמץ מעביר טעם אל המצות. ברם... הריח, אי אפשר להתעלם ממנו. מפתח התנור עולים ניחוחות מאפה של לחם טרי ומצות טריות. האם הריח גורם לכך שהכל נאסר?

מה רבה, איפוא, היתה הפתעתם של משתפתי השיעור הלילי, כאשר לאחר כחודש ימים שב מיוזעינו להשתתף בשיעור. הם לא שאלו מאום. אחדים מהם הרהרו בינם לבין עצמם, כי ככל הנראה איבד את מקום עבודתו, ושוב אינו עייף כל כך. ברם, השערות התבדתה כעבור דקה מתחילת השיעור...

לאחר ארבעה ימים לא התאפק אחד הלומדים, פנה בעדיניות אל מיוזענו וביקש לברר מה זה ועל מה זה.

התשובה שהוא קיבל הרטיטה את לבו, כמו גם את לב כל מי ששמעה לאחר מכן. היהודי סיפר, כי אכן הוא ממשיך להשתתף בשיעור החדש, בצהריים. אולם, הוא הצר על כך שילדיו מפסידים את שיעור הדף היומי שלו. מאי משמעו? עד כה, ברבע לעשר בערב, כאשר כל בני הבית מכונסים בו, ההמולה רבה, כולם מדברים עם כולם, הייתי אני שולף את הגמרא מהארון, נפרד לשלום מכולם והולך. יום אחר יום הם ידעו: "אבא הולך ללמוד הדף היומי!". מאז שהתחלתי ללמוד בצהריים הם איבדו את הקשר המוחשי עם התורה. הם יודעים, אבל הם לא רואים, הם מבינים, אבל הם אינם מרגישים.

החלטתי, איפוא, כי אמשיך ללמוד בשיעור הדף היומי בצהריים, בשביל הנשמה שלי, ולשיעור הדף היומי בערב אמשיך ללכת, בשביל הנשמה של הילדים שלי. נשמה של יהודי.

★ ★ ★

המעשה הבא הגיע עדינו מיישוב צפוני.

שבת פרשת מטות. שעת אחר צהריים מוקדמת. **שמש** רותחת נגלתה במלא עוזה מבעד שמים צלולים, ובבית המדרש האווירה ממוזגת. נערי חמד לצידם של לומדים ותיקים, יושבים ושוקדים על התורה. המזגן בחדר השיעורים, פועל במלוא עוזו וממוזג בין חום התורה הרצוי לחום השמש.

השעה 14:35. המזגן דולק, דולק, דולק... להבה שפרצה מקרביו בישרה באופן שאינו משתמע לשתי פנים על העומד להתרחש. הלהבה הנוספת החרידה מרבצם את אלו שלקו בהלם, והלב כמעט פסק מפעום. המבנה הטרומי, על כמות הספרים העצומה שבתוכו, עמד לעלות באש.

ספרי התורה חולצו במהירות. בתוככי חדר עזרת הנשים, המשמש גם כמקום שיעור הדף היומי, ערם מאן דהוא את עשרות הגמרות הכחולות של מאורות הדף היומי, ומילטן בבהילות. העשן הפך סמיך ושחור, רצפת הפי. וי. סי. החלה מתלקחת, והמבנה הצריך, עמד בסכנת כליון.

כעבור ארבעים וחמש דקות, הופיע נכרי אפוף שינה, ושיתק את השריפה. בית המדרש נותר מפויח ועשן, אך עומד על תלו, בחסדי שמים.

בשעה ארבע אחר הצהרים, "פתחו שולחן" מחוץ לבית הכנסת, שולחן של שבת. גמרות מסכת שבת, אודים מוצלים מאש, הנוחו על השולחן, ולעיני קהל סקרנים, שקעו לומדי השיעור בסוגיית הגמרא.
על שיעור לא מוותרים!!!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף פט/א ונמצא בנות זריזות ובנים שפלים

היפוכה של הזריזות

ההיפך מזריזות, אמרו בעלי המוסר - שפלות. הזריזות יסודה בהתעלות על החומר שהיא מפני היות האדם מן האדמה, בעל כבודות, חומריות וגסות, שלא כמלאכים המרחפים ומתרוממים מפני שאין אצלם את "עפריית החומריות".

מונב מעתה שהיפוכה של הזריזות - שפלות, כבודות החומר.

לעתיד לבא, כותב הרמח"ל (במסילת ישרים), יהיו הכל זריזים, שכן אז תוסר מהם הכבודות והשפלות. או אז יזכו לזריזות שהיא תכונה מלאכית...

לעילוי נשמת

הרב ר' **אליעזר צבי זיכרמן** ז"ל

ב"ר דוד זצ"ל, יו"ר כולל בית דוד - חולון

נלב"ע כ"ח באלול תשס"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אריה לייב פניגשטיין** ז"ל
ב"ר שאול יצחק ז"ל נלב"ע כ"ה באלול תש"ך
וזוגתו מרת **שושנה דבורה** ע"ה
ב"ר אלטר סטרלצ'ר ז"ל נלב"ע ח' בתשרי תרצ"ו
תנצב"ה

הונצחו ע"י ידידינו
הר"ר **שאול יצחק פניגשטיין** ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **כרימה צורף** ע"ה

בת מזלי ויחיא ז"ל נלב"ע ב' בתשרי תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ר' **אפרים צורף** שיחיל - שילה

לעילוי נשמת

מרת **שרה שיינדל נפחא** ע"ה

ב"ר יצחק צבי נפחא ז"ל נלב"ע ער"ה תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

ובכן, כאשר נכניס תבשיל לתנור, יתרחשו שני דברים במקביל.

א. "זיעא": אדים יעלו מן התבשיל. כאשר אדים אלה נספגים בתבשיל אחר, הרי הם אוסרים אותו, כגון, כאשר האדים עולים מתבשיל בשרי ונספגים בתבשיל חלבי. אדים אלה מכונים "זיעא". ה"זיעא" אינה מוזכרת במשנה או בגמרא, אך הראשונים והפוסקים נוקטים הלכה זו כמוסכמה פשוטה, ש"זיעא" אוסרת, כפי שטעם מאכל איסור הנספג במאכל היתר, אוסרו.

מדוע משתמשים בתנורים עם שני תאים? בשני אופנים מאכל סופג אדים שעלו ממשנהו. האחד, כאשר שני תבשילים מתבשלים יחד בתנור. השני, כאשר המאכל הראשון בושל לבדו, אך אדיו נטמעו בתנור, ואחר כך אופים בתנור תבשיל נוסף; התנור מתחמם שוב, פולט את האדים ומספיג אותם בתבשיל השני. זו הסיבה, שבתנורים שבבתינו, איננו משתמשים באותו תא למאכלי חלב ולמאכלי בשר, כפי שברור לכל, שאין להשתמש בסיר מכסה בשרי, כמכסה לסיר חלבי.

ב. "ריחא": ניחוחו וריחו של המאכל הבשרי יתפשטו בחלל התנור, ויטמעו גם במאכל החלבי ולהיפך. בגמרתנו נחלקו רב ולוי לגבי "ריחא". רב אומר, "ריחא מילתא". לוי חולק ואומר, "ריחא לאו מילתא היא". כלומר, הכל מסכימים שריח המאכלים חודר ממאכל אחד למשנהו, אך הם נחלקו אם יש להתחשב בריח. לדעת רב, הריח כמוהו כטעם המאכל וטעמו של מאכל איסור שנבלע במאכל היתר - אוסרו. ולדעת לוי, הריח אינו בעל משמעות הלכתית.

לא נחלקו רב ולוי אלא במקרים בהם אין "זיעא", היינו: אדי שני המאכלים המתבשלים בתנור אינם חודרים זה לזה, וכגון, תנור גדול שאדיו כלים בחלל התנור, ואינם נספגים בו ואינם נטמעים במאכל השני. באופן זה, אין כל מניעה לבשל מאכל בשר ומאכל חלב בזה אחר זה, ומחלוקתם מתמקדת, איפוא, בבישול שני מאכלים בצוותא, האם משום "ריחא", יש לאסור את התבשילים.

הלכה נפסקה כלוי, ש"ריחא" לאו מילתא היא (שולחן ערוך יו"ד סי' ק"ח סעי' א'), אולם, הפוסקים מבהירים, כי גם לדעת לוי, אין זה אלא בדיעבד, אך לכתחילה, אין לבשל יחד בתנור אחד שני מאכלים שאם היו מתבשלים בתבנית אחת או בסיר אחד, היו נאסרים.

עתה נשוב אל המצות שנאפו עם בצק החמץ שהשליך הנכרי לתוך התנור.

מאכלים 'כחושים': אף על פי שזה עתה נוכחנו, כי לכתחילה אין לעשות כן, המרדכי מביא, כי מדברי גדולי הראשונים עולה, שלא זו בלבד "שהמצה לא נאסרה, אלא שגם אין מניעה מעיקר הדין לאפות לכתחילה פת איסור עם פת היתר". טעם הדבר, מפני שיש להבדיל בין מאכלים 'כחושים' למאכלים שאינם 'כחושים'. לחם, למשל, הוא מאכל 'כחוש', כפי שמגדירים הפוסקים, "ריח הפת אינו כלום". לפיכך, מעיקר הדין אין כל מניעה לאפות מצה וחמץ באותו תנור, אלא שמצד זהירות והתרחקות ממכשול בדבר הלכה כתבו הפוסקים, שראוי להמנע מכך, כברכתו של הפרי מגדים, שהמחמיר בזהירות זו, תבוא עליו ברכה.

זאת, בפת המוגדרת בוודאות כמאכל 'כחוש'. אך מאכלים שאינם כחושים בוודאות, לכתחילה אסור להכניסם לתנור אחד (שולחן ערוך יו"ד ק"ח סעי' א').

יש לציין, כי לא בכל מקרה מאכלים שהתבשלו יחד מותרים בדיעבד, לפי שהפוסקים נחלקו בפרטים רבים, כגון, מאכלים חריפים, או שהתנור שנאפו בו המאכלים קטן וחללו מצומצם, או תנור סגור לחלוטין, ויש אופנים שהתירו הפוסקים רק בהפסד מרובה.

לפיכך, בכל שאלה מעשית המתעוררת בנידון זה, יש להזדקק לשאלת חכם. [ראה בהרחבה בספר דבר חריף להרה"ג ר' מ. ט. דינקל שליט"א, פרק י"ג].

דף עז/א ציץ בין שיטנו על מצחו ובין שאינו על מצחו

ציץ הזהב של הכהן הגדול

לומדי הדף היומי שקועים השבוע ראשם ורובם בסוגיית "ציץ מרצה", על אודות ציץ הזהב שלבש הכהן הגדול על מצחו. על ציץ הזהב היה כתוב "השם המפורש", והוא היה מכפר על קרבנות שהוקרבו בטומאה בבית המקדש.

במאמר הבא נתמקד בציץ הזהב, בזמני לבישתו ובהגדרתו.

שמונה בגדים לבש הכהן הגדול בבית המקדש, אחד מהם הוא ה"ציץ", עליו נאמר (שמות כח/לח): "והיה על מצח אהרן. ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנת קדשיהם והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'". חכמינו ז"ל דרשו (לעיל טז/ב), כי הציץ מרצה על עון הקרבת קרבנות בטומאה [הגמרא מפרטת, על איזה סוג טומאות מרצה הציץ].

קיימת מחלוקת תנאים, אם הציץ מרצה על הקרבה בטומאה דווקא בלבוש אותו הכהן הגדול, או שמא עצם מציאות קיומו של הציץ בעולם, גורם לכך שמתכפר עוון הטומאה וגם הקרבן שהוקרב בטומאה עולה לרצון לפני ה'. רבי יהודה סובר, כי לא היה הציץ מרצה, אלא בשעה שהיה הכהן הגדול לובש אותו, ולהלכה פסק הרמב"ם (הלכות ביאת מקדש פ"ד הל' ח) כדעתו.

ברם, שתי נקודות עדיין ראויות להבהרה. האחת, האם כדי שהציץ ירצה, על הכהן הגדול ללבוש גם את שבעת בגדיו הנוספים, או שמא די בלבישת הציץ בלבד כדי לרצות. והשנייה, האם הציץ מרצה בכל עת שהכהן הגדול לובש אותו, הן בבית המקדש והן מחוצה לו, או שמא רק בלבושו את הציץ בבית המקדש הוא מרצה.

לגבי הספק הראשון, בעל ושב הכהן (תחילת ערכין) מביא, כי בתלמוד ירושלמי (חגיגה פ"ד הלכה ד') נאמר במפורש, שעל הכהן ללבוש את כל שמונת בגדיו, כדי שהציץ ירצה. הדבר אברהם (ש"ת ח"ב סי' כ"ב) מתייחס לדברי הירושלמי הללו כאל מטמון זהב, המאיר באור יקרות את שיטתו של הרמב"ם לגבי לבישת בגדי הכהונה, וגם מבהיר את הספק השני. נפתח בדברי הרמב"ם.

הרמב"ם (הלכות כלים פ"י הל' ל"ב) פוסק: "כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה, אפילו במקדש, לוקין מפני האבנט שהוא כלאים, ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה". כלומר, מפני שהאבנט שלבשו הכהנים נעשה משעטנז, צמר ופשתים יחדיו, לא הותר להם ללבוש אלא בעת שהם מצווים בלבישת בגדי הכהונה - בעת עבודת המקדש, או אז מצוות העבודה דוחה לא תעשה של לבישת שעטנז. אך בעת שהם פנויים מעבודה, עליהם להסיר את האבנט.

על שיטתו של הרמב"ם חולקים הראב"ד (שם, ועיי' כסף משנה שביאר את דבריו) וראשונים רבים הסוברים, כי בעת שהותם במקדש, רשאים הכהנים ללבוש את בגדי כהונתם, הן בשעת עבודה והן שלא בשעת עבודה, תוך שהם מכבירים קושיות על שיטת הרמב"ם (ראה בשו"ת שאגת אריה סי' כ"ט). הראב"ד בהשגותיו מעיר על הרמב"ם, מדוע הזכיר את אבנט הכהנים בלבד, ככגד עשוי שעטנז, ואינו מזכיר את ה"אפוד" וה"חושן" מבגדי הכהן הגדול שגם הם עשויים שעטנז. לכאורה, לשיטת הרמב"ם, היה עליו להסירם מפני השעטנז, כי מה הבדל יש בין הכהן הגדול לבין אחיו הכהנים, כלום אינו מצווה כמוהם באיסור שעטנז?!

אמנם, קיימת תוספתא (הובאה ברדב"ז על הרמב"ם שם) בה נאמר, כי הכהן הגדול לובש את בגדיו במקדש, בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה, אך התוספתא אינה מסבירה את טעם הדברים. הדבר אברהם אומר, כי קושייה זו, על שיטת הרמב"ם, מיושבת בהחיות לאור דברי הירושלמי הנזכרים, שהציץ אינו מרצה, אלא בשעה שהכהן הגדול לובש את כל בגדיו. מעתה, הרי לנו מקור נפלא לכך, שעל הכהן הגדול להרבות ככל האפשר בלבישת שמונת בגדיו, בהם הבגדים בהם יש שעטנז, שהרי זקוקים לציץ שירצה על הקרבנות שהוקרבו בטומאה, כמאמר הפסוק: "והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'".

ומכאן לספק השני, האם הציץ מרצה גם כאשר הכהן הגדול לובשו מחוץ למקדש. בתוספתא שהביא הרדב"ז נאמר עוד, כי הכהן הגדול אינו רשאי ללבוש את בגדיו מחוץ למקדש, מפני שמחוץ למקדש חל עליו איסור שעטנז! האם מדברי התוספתא הללו אין עולה זעקה ברורה וחדה, כי הציץ אינו מכפר אלא בעת לבישתו במקדש? שהרי כל לבישת שמונת בגדי הכהן הגדול הותרה, למרות השעטנז, מפני ריצוי הציץ, ומשהתוספתא פוסקת, שמחוץ למקדש קיים איסור שעטנז בלבישתם, הרי זו הוכחה ברורה שמחוץ למקדש הציץ אינו מרצה, שאם היה מרצה גם מחוץ למקדש, הלא יאמר יש איסור שעטנז (דבר אברהם שם). [יש לציין, כי בתוספתא הרא"ש, קידושין סו/א מבואר, שציץ מרצה גם מחוץ למקדש, ועל הכהן ללבוש בכל מקום, עיי"ש].

למגידי השיעורים ואלפי הלומדים
בשיעורי הדף היומי.
לגבאי הקהילות בהן מתקיימים השיעורים.
לנדיבים הנכבדים תומכי ה"מאורות".
למאות השיעורים שהצלחנו
ל"לומדים בשלמות".
לקוראי גליונות "מאורות הדף היומי".
לאלפי לומדי הספר החדשי "ותן חלקנו".
למשפחות הלומדות בספר "מאורות השבת".
למנהלי בתי"ס ושלטתלמידיהם הלומדים
בשיעורי "מאורות לנוער"

**ולכל עם ישראל
כתיבה וחתימה טובה**

לפי סדר

דקות מרוממות

הדקות שמעלות אותך מהיומיום

5 דקות לימוד יומי
חוויה רוחנית מעצימה ומרגשת

להתנסות חינם | 1-700-500-151